

NGƯỜI GIÁO VIÊN TRONG THỜI ĐẠI 4.0

Cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 đang làm thay đổi sâu sắc quá trình phát triển của nhiều quốc gia trên thế giới. Giáo dục là một lĩnh vực khá nhạy cảm, chịu sự tác động tất yếu từ những chuyển động xã hội, chắc chắn sẽ bị ảnh hưởng mạnh mẽ bởi sức lan tỏa của làn sóng trên. Trong xu thế đó, sứ mệnh và vị thế của người giáo viên trong thời đại mới đã có nhiều đổi thay so với những quan niệm truyền thống. Không thể phủ nhận sức ảnh hưởng của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 đến lĩnh vực giáo dục. Tuy nhiên, chúng ta cần phải xác định có những mối quan hệ và giá trị bất biến ngày càng được định hình và phát triển. Đó là vị trí trung tâm của người giáo viên mặc dù có những thay đổi về phương tiện, công cụ, phương thức giao tiếp trong giáo dục nhưng không có một loại máy móc hay đường lối gián tiếp nào có thể thay thế tất cả các giá trị nhân văn xuất phát từ mối quan hệ thầy và trò.

Thời đại 4.0 cung cấp lượng thông tin ở quy mô rất lớn, tốc độ truyền tải nhanh chóng, phương pháp học tập đa dạng, cách thức sắp xếp và tìm kiếm khoa học, tiến bộ. Người thầy không thể cứ nói lại những điều sẵn có vì thông qua keyword trong công cụ tìm kiếm, các bản sách in dạng file được chia sẻ miễn phí, sinh viên hoàn toàn đủ khả năng thụ đắc lượng kiến thức nhiều hơn cả giáo viên.

Vai trò của người giáo viên truyền thống đang bị thách thức, đó là xu hướng chung, nhưng sự truyền cảm hứng từ người thầy thông qua con đường giáo dục thì không một tiến bộ nào xóa bỏ được. Có những người đọc sách cả đời vẫn không thông, vậy mà chỉ cần một luồng cảm hứng từ nhà sư phạm thì ngay lập tức nhận ra chân lý. Không phải cứ đọc, cứ tích lũy nhiều sẽ đồng nghĩa với sáng tạo.

Cái đức của người giáo viên trong thời đại 4.0 là đào tạo những học trò giỏi hơn mình. Người giáo viên sẽ lớn mạnh thêm nhờ những câu hỏi thông minh của học trò. Cuộc sống của nhân loại hôm nay thay đổi rất lớn nhờ cuộc cách mạng công nghiệp 4.0. Ngày trước, câu nói “nhất tự vi sư, bán tự vi sư” hiểu rộng ra có nghĩa là nửa chữ cũng phải tìm đến giáo viên mới biết được. Ngày nay, quá trình dạy học đã trở thành quá trình truyền thông, vai trò, vị trí của người giáo viên sẽ kém quan trọng, dễ bị các phương tiện thông tin thay thế nếu như họ không nỗ lực tự khẳng định mình. Người giáo viên giờ đây không còn độc quyền về mặt tri thức, nhưng phải nhận lãnh vai trò tổ chức, hướng dẫn học sinh tiếp nhận tri thức. Thay vì cung cấp tri thức một chiều, người giáo viên nên sử dụng tối đa các phương tiện trực quan nhằm khơi dậy trong học sinh tinh thần chủ động học tập, khả năng đào sâu nghiên cứu.

Cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 ảnh hưởng rất lớn tới đội ngũ tri thức, đặc biệt là người giáo viên. Sự nhạy bén tri thức giúp họ làm quen khá nhanh với hệ thống thông tin, nhất là những thông tin giáo dục rất quý và miễn phí trên mạng như các bài thuyết trình của chương trình giáo dục trực tuyến mở TED, kho tài liệu bài giảng từ các trường học nổi tiếng, những phương tiện này giúp thầy cô giảng dạy hiệu quả hơn, nâng cao khả năng giao lưu và học hỏi.

Trong điều kiện hiện tại, học sinh có nhiều nguồn tiếp cận thông tin. Tri thức trong giáo trình đôi lúc không hấp dẫn bằng thông tin trên mạng. Nhưng theo thống kê, học sinh hiện nay không dành thời gian tự học nhiều. Trung bình họ tự học 4-5 giờ/ngày, có học sinh thậm chí chỉ dành 2 giờ/ngày để tự học. Đây là một thách thức không nhỏ cho giáo viên. Trước diễn biến tất yếu của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0, để tận dụng những cơ hội và vượt qua thử thách, người giáo viên cần trau dồi những năng lực và phẩm chất nên đi sâu tìm hiểu các lĩnh vực liên quan đến công nghệ thông tin nhằm tiếp cận và hình thành những phương thức giáo dục mới.

Ngoài sự am tường về công nghệ thông tin thì năng lực tự học, khả năng nghiên cứu khoa học, tinh thần sáng tạo rất quan trọng. Người giáo viên càng phải rèn luyện năng lực giao tiếp, thông qua các hệ thống trực tuyến và tổ chức quá trình giao tiếp này sao cho thu hút, kết nối được với nhiều học sinh. Hiện nay, ở ngoài xã hội và trong các trường học đang nổi lên làn sóng khởi nghiệp. Khởi nghiệp là quyết tâm của những người trẻ tuổi đang theo đuổi ước vọng nghề nghiệp của bản thân. Tuy nhiên, khởi nghiệp không phải quá trình xuất phát từ con số không, mà nó đòi hỏi một nền tảng tri thức và ý chí. Vì vậy, người giáo viên cần có năng lực định hướng, giúp cho các em không bị mù quáng, đồng thời cũng biết cách nuôi dưỡng khát khao và đam mê.

Người ta nói “**ba quân dễ kiếm, một tướng khó tìm**”, nhà khoa học lao động cần cù như một thương gia để duy trì thành quả khoa học trước đó thì chỉ đào tạo ra đội ngũ trí thức làm “thợ”, những người thực hiện nhiệm vụ lắp ráp lại sản phẩm, hoàn toàn không thể sáng tạo được.

Người giáo viên cần chủ động, tự giác đổi mới toàn diện. Đầu tiên là xây dựng chương trình giảng dạy thực tế, không tầm chương trích cú. Chú trọng những phương pháp giảng dạy đề cao năng lực tư duy và tính phản biện. Nội dung giảng dạy phải liên tục tiếp thu những lý luận mới mẻ. Giáo viên nên học hỏi nhiều từ trường đời, đó là trường học lớn nhất. Với tư cách là một người dẫn dắt thế hệ trẻ, theo tôi, người thầy phải có tâm, có tầm và có tài. Tâm là tấm lòng với giáo dục đất nước. Tầm là sự nhận định chính xác xu thế của thời đại. Tài là khả năng lựa chọn giáo viên, thử thách họ trong môi trường giáo dục, tạo điều kiện cho họ hiểu biết công việc cần làm. Ngày nay, quá trình dạy học đã trở thành quá trình truyền thông. Vai trò, vị trí của người thầy sẽ kém quan trọng, dễ bị các phương tiện thông tin thay thế nếu như họ không nỗ lực tự khẳng định mình.

Cái đức của người thầy trong thời đại 4.0 là đào tạo những học trò giỏi hơn mình. Người thầy sẽ lớn mạnh thêm nhờ những câu hỏi thông minh của học trò. Truyền thống tôn sư trọng đạo ngày hôm nay hoàn toàn có thể được xây dựng dựa trên tinh thần khoa học. Trong tác phẩm Ý niệm dạy học, học giả Karl Jaspers từng nói rằng: “Dạy học đòi hỏi lòng hiếu tri một cách bất khuất”. Để thực hiện sứ mệnh giáo dục, giáo viên và học sinh đều phải là đối tượng khát khao tri thức mãnh liệt, biết cách tận dụng sức mạnh khoa học của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 nhằm chuẩn bị mọi nguồn lực sẵn có phục vụ cho sáng tạo và nghiên cứu khoa học. Đây là xu thế tất yếu, khắc phục được những nhược điểm của quá trình đào tạo dạy học phiến diện, vốn dĩ đang làm hạn chế khả năng tích hợp giữa khoa học tự nhiên và khoa học xã hội, khiến đội ngũ trí thức chậm kết nối với những chuyển động xã hội. Trong bối cảnh đó, người giáo viên cần phát huy tối đa khả năng sáng tạo, trở thành cánh chim đầu đàn trong nghiên cứu khoa học và dẫn dắt học sinh tiên bộ.

Khi sự tự do của môi trường giáo dục được mở ra, người thầy phải tạo mọi điều kiện, đảm bảo khả năng khám phá tri thức của học sinh là không giới hạn. Người thầy còn có nhiệm vụ giúp học sinh hội nhập quốc tế, bám sát những thành tựu khoa học, những xu hướng học thuật mới đang diễn ra trên thế giới.